

ربع دائره * رجال احاديث * رسم مصحف *
 رصد * رقص * رقی *
 رمل * رموز حديث * رمی *
 روايت حديث * رياضت * رياضت *
 زايجه * زيچ * سياحت *
 سجلات * سحر * سما و عالم *
 سياست * سير * سيميا *
 شامات و خيلان * شرح حديث *
 شروط و سجالاب * شعبده * شعر *
 شواذ * صرف * صور كواكب *
 صيدله * صيفي و شتائي *
 ضروب امثال * طب * طب نبی *
 طبخ اطعمه و اشربه و معاجين * طبقات *
 طبيعى * طلسمات * طيره *
 عالي و نازل * عدد * عرافت *
 عروض * عزائم * عقود ابله *
 عيافت * غريب حديث و قرآن * غنج *
 فال * فتاوى * فراست *
 فراشي و نومی * فرائض * فروع *
 فضائل قرآن * فقه * فلاح *
 فلسفيه * فلقطيريات *
 فواصل آيات * قافيه * قرائت *
 قرانات * قرض شعر * قرعه *
 قلع الآثار من الثياب و نحوه (لكه چيقارمق) *
 قوانين كتابت * قوافی (قافيه) *
 قودعسا كروجوش * قوس قزح *
 قيافت * كحال * كسرو بسط *
 كشف * كشف دل * كلام *
 كون و فساد * كهانت *
 كيفيت انزال قرآن * كيما *
 لغت * لغز * مبادی شعر *
 مهمات قرآن * متشابه قرآن *
 متن حديث * متوار و مشهور قرآن *

محکم و متشابه * مخارج حروف *
 مراحيات * مراکز اقبال * مرایای غرقه *
 مساحه * مسائل بلدان * مشکل قرآن *
 معاد * معادن * معانی *
 معانی ادوات * معنی * مغازی و سیر *
 مفردات قرآن * مقادير و اوزان *
 مقادير علویات * مقالات فرق *
 مقلوب * مکی و مدنی * ملاحت *
 ملاحم * منازل قر *
 مناسبات آيات و سور * مناظر انشا *
 مواسم * مواقيت * موسیقی *
 موعظه * ميقات * ناسخ و منسوخ *
 ناسخ حديث * نبات * نجوم *
 نحو * نزول غيث * نظر *
 نفوس * نهاری و لیلی * نیرنجات *
 وجوه و نظائر * وصايا * وضع *
 وعظ * وفق * وقایع ام *
 وقوف * هندسه * هيئت *

اسامي علوم مذكوره لك اولر ينه « علم » لفظی
 ياز مامسی اختصار دن نشأت ايلديكي مثالو
 برقاچ اسم ايله ياد ايدلمكده اولانلر تكرار ايدلشدر
 علوم مذكوره ايله بونلره دائر مؤلفات
 حقننده كي تفصيلات ممكنه يي مجموعه علوم
 ايلروده ويره جكدنر

شرف و فضل علم

كمال و ضوحنه بناء مستغنى بيان ايسه ده
 شرف و فضل علمه دلالت ايدر براهين عقليه
 و شواهد تقليه دن برقاچنى ايرادن قلممزي
 بردرلوچ ويره مدك

قرآن عظيم الشانده

« كندولر ينه علم اعطا اولنانلر ايچون
 درجات واردر » و « واللهم دن انجق عبادك
 علمه اي خشيت ايدر » مآله و بونلره مماثل

نیجه ایتار واردر

از جمله « الله و رسول الله و سزدن اولی الامر و اطاعت ایسیکز » بیورلشکه اولی الامر دن - اصح اقواله کوره - عاها مراد اولده شد
و بر چوق ایتده علمه حکمت تسمیه بیورلش
و حکمت مدح و ثنا اولنمش و حتی فخر عالمه
« ربک طریقه حکمتله دعوت ایت » دیو
خطاب ایدلش و ارباب حکمتی توقیر صره سنده
« حکمت اعطا اولنانه خیر کثیر اعطا اولندی »
بیورلشدر

کذلک « بیلنلر ایله بیلیمینلر متساوی اولورمی ؟ » مألده بر ایت کریمه وارد اولدیغی
کی اعی ایله بصیر ظلمات ایله نور خبیث
ایله طیب جنت ایله آتش و کولکه ایله سیجاق
بینلری تفریق اولنمش یعنی مثلاً « اعی ایله
بصیر متساوی اولورمی ؟ » و « ظلمات ایله
نور متساوی اولورمی ؟ » بیورلشدر که بونلرک
هر بری عالم ایله جاهل بیننده کی فرقدن مأخوذ
اولدیغی اربابنه بیانه حاجت یوقدر

« الاهدن انجق عبادینک علمایی خشیت
ایدر » مألده کی ایت کریمه نک بعض قرآنه
کوره معناسی « الله انجق عبادینک علماسندن
خشیت ایدر » دیمک اولبور

ارتق تفکر ایتلی که قرآن عظیم الشان علمی
نصل تعظیم و اصحاب علمی نه کونا تکریم
ایلمشدر

فخر عالم افندمر حضرتلرندن مروی بعض
احادیث شریفه ده شویله ذکر اولنیور

« جهنمدن آزاده اولنمشاره نظر ایتسنی ارزو
ایدن متعلمینه باقسون »

« اثنای تحصیلده وفات ایدن ایله انبیا بیننده
جنده یالکز بدرجه واردر »

« علمایه جهنم عذاب یوقدر »

« معلم خیر وفات ایتدکده کوکده او چان
قوشلر یرده کزن حیوانات و کزده یوزن بالقلر
آغلر »

« علمادن برینک ارقه سنده نماز قیلان
پیغمبرلردن برینک خلفنده قیلمش کبی در »
« عالمک عابد اوزرینه یتش درجه فضل
و رجحانی واردر و بودر جهلک هر بری یتش
بیللق یولدر »

« ناسه اه رضاسیچون تعلیم ایتک ایچون
طلب علم ایدنه اه یتش پیغمبر اگری و یرر »
« قیامت کوننده علمانک مرکبلی
و شهدانک قانلری کتور یلورده علمانک مرکبلی
ترجیح اولنور »

« عالم کندویه وحی اولنماش پیغمبردر »
« عالم یامتعلم و یامستمع علم و یامحب علم
اول صاقین بشنجی اولوبده هلاک اوله »
« ناسک کلیسی موتادر یالکز عالمدر یری در »
« برادم الله بدن بشقه برشی ایچون علم
طلب ایتسه او علم اول ادمه کلد کجه واه ایچون
اولدقجه اول ادم دنیادن چیقمز واه ایچون
علم طلب ایدن کوندزی صائم و کبجه سی قائم
کبی در برادمک علمدن بر باب او کریمسی ابو
قیس طاغی اکا التون اولوبده اه یولنه خرج
و اتفاق ایتسندن خیرلوردر »

« بر ساعت تفکر التمش ساعت عبادتن
خیرلوردر »

« تعلم علم ایدیکز زیر علمی ادا ایچون تعلم
خشیتدر طلب علم عبادتدر مذاکره علم
تسبیحدر بحث عن العلم جهلدر علمی
بیلیمیه تعلیم صدقه در علمی اهلنه بذل
قربتدر علم معالم حلال و حرامدر علم منار
سبل اهل جنتدر علم وحشته انیسدر علم
غربته صاحبدر علم خلوتده محدثدر علم

ماضی به و مستقبله دلیلد علم اعدا اوزرینه
 سلاحدر علم عند الاخلاء زین در علم سبیله
 اه قوماری ترفیع ایدرده خیره قائد و اثرلرینه
 اقتفا و فعالرینه اقتدا و نورائمه قیلار ملکر محبتلرینه
 رغبت و انلری جناح لرله مس ایدر هر بر رطب
 و یابس و حیطان و هوام بحر و سباع و انعام
 بر انلر ایچون استغفار ایلر زیرا علم حیات
 قلوبدر علم مصابیح ابصاردر علم ایله قول
 منازل اختیار و دنیا و آخرتده درجات علایه بالغ
 اولور علمده تفکر صیامه معادلدر علمی
 مدارسه قیامه معادلدر علم موصل ارحامدر
 علم ایله حلال و حرام بیلنور علم کندویه تابع
 اولانه علمده امامدر علم سعاده الهام اولنور
 علمدن اشقیا محروم اولور

بونلری تعصب بارد و حسد کبی امراض
 نفسانیه دن بری عقلا مطالعه ایتسه فخر عالم
 افندمن حضرتلرینک هر درلو علمی تحصیل نه
 کونا ترغیب بیوردقلرینی فهم واذعان ایلر
 ینه فخر عالمدن مرویدی رکه « اتمه اعمالک
 هانکیسی خیرلورد دیو جبرائیلدن سؤال ایلدم
 علم دریدی علمدن صکره هانکیسی خیرلورد
 دیدم عالمه نظر ایتکدر دیدی بونلردن صکره
 هانکیسی خیرلورد دیدم عالمی زیارت خیرلورد
 دیدی »

« فخر عالم افندمن حضرتلری براییکندی
 وقتی برادم ایله مکالمه ایدر ایکن اول ادمک وفاته
 انجق بر ساعت قدر قالدیغی ذات عالی نبویلرینه
 وحی بیورلش و کیفیت وحی اول ادمه تبلیغ
 قلنمش اولغله اول ادم یارسولاه بنی بوساعته
 حقمده اوفق عمله دلالات ایت دیمش و فخر عالم
 حضرتلری دخی تعلیمه اشتغال ایت بیورمش
 واول ادم تعلیم ایله مشغول ایکن اخشام نمازندن
 اول وفات ایتشدر « فسبحان اه !

فخر عالم افندمن حضرتلری مدینه منوره ده
 وفاتندن اول صوکه دفعه ایراد بیوردقلری
 خطبه ده « برادم تعلیم علم ایدر و علمده تواضع
 و عباد الله تعالیم ایلمسه جنتده ثواب جنتندن
 اندن افضل و منزله جنتندن اندن اعظم کیسمه
 اولماز و جنتده هیچ بر منزله و درجه رفیعیه و نفیسه
 اولماز که اول ادمک اوراده اوفر نصیب و اشرف
 منازل اولسون » بیوردقلرینی حاضر بالمجلس
 اولان کبار اصحابدن ابو هریره و ابن عباس
 حضرتلری روایت ایدیور

علمی بشکدن قبره قدر طلب ایدیکن .
 علی چینه ایتسه ده طلب ایدیکن . حکمت فضاله
 مؤمندر . اتمک علمای بنی اسرائیل
 پیغمبرلری کبی در . علمای پیغمبرلرک وارثلری در .
 کبی هر کون میانه مزده تکرر ایدن حدیثلر
 تطویلدن احترازا ذکر اولنمدی
 عقلاً دخی معلومدر که علم صفت شرف و کمالدر
 وضدی اولان جهل صفت نقصاندر
 بر عالمی متأذی ایتک ایچون اکا جاهل دیمکدن
 و بر جاهلی فرحلندیرمق ایچون اکا عالم دیمکدن
 بیوک برشی اولورمی ؟

اصحاب کمال طرفندن برجاهله جاهل
 دندلده قیامتلر قو پاردیغی هر کون
 کورلیورمی ؟

کذاک بعض مداهنلر طرفندن ینه اوجاهله
 عالم دندلده فرمانفرمای عالم کبی برطوره
 هر کسی وحتی علمای عصر و ادبای دهری
 وارانقده بالذات عالم وکالی تحقیر ایتمیورمی ؟

اشته شو حاللر علمک لذاته شریف و لذاته
 محبوب اولدیغنه وجهلک لذاته نقصان
 ایدوکنه بررو واضح دلیلد

علم لذاته شریف اولدیغی کبی لغیره دخی
 شریفدر چونکه علم لذاته طلب اولندیغی

کبی لغیره دخی طلب اولیور .

علومک کافیهی یعنی هر نوعی شرفده
مشتز اولغله برابر ایچلرندن بعضیسی برچوغنه
تقدمه مستحقدر .

بو استحقاق بعضا تقدم ایدنک موضوعنک
علویتندن ایلر و کور موضوعی افصح کلام
اولان علم تفسیر کبی .

بعضا غایتنک فضیلتندن حاصل اولور غایتی
معرفت فضائل انسانیه اولان علم اخلاق کبی .
بعضا شدت احتیاجدن ظهور ایدر علم
فقه کبی .

بعضا قوت براهیندن نشأت ایلر علوم
ریاضیه کبی .

و بعضا بو اعتباراتک برقاچنک تجمع ایتمسندن
میدانه چیقار علم الهی کبی که موضوعی
عالی و غایتی فاضل و کندویه احتیاج شدیددر .
علم کافه اشیاک الندی در علمدن طاعتی
هیچ برشی تصور اولنه ماز زیر اعمالک لذتی
لذت محضه در چونکه روحانی بر لذتدر روحانی
لذت یاننده لذا نذ جسمانیه هیچ مشابه سنده
قالور لذا نذ جسمانیه حد ذاتنده دفع المدن
عبارتدر مثلا لذت اکل اچلق الینی
دفعدن بشقه نذر؟ كذلك لذت جماع دفع الم
امتلا دن بشقه بر شیمی در؟

اشته بونک ایچون امام محمد حضرتلری
عام فقهک عادی مشکلا تنی حل ایتد که
کمال مرتبه سرورندن « درجه انسانی
فراموش ایدر صورته لذا نذ جسمانیه
مستغرق اولان ابنای مملوک و امثالی ذوات
بولذت روحانیه حقیقه دن تقدیر بعیددر »
یورلر مش لله دره و عالیله اجره .

جاهل کوزلری ظلمت جهل و نادانی ایله
مستور بولندیغندن الطاعتی بولدیغنی الک

منفعتلی عد ایلدیکی واک دقتلی باقدیغنی
شیاری بیله لایقوله کوره من و هله بونلرک
حقایق و دقایقنه هیچ عقل ایردیره من .

لکن بوجاهلک خالک مدنلنده بیلدیکی
و کیجه کوندز طعن و تشنیع ایلدیکی عالم کوشه
و حدتنده و عالم انقطاع و عزلتنده بیله محضا
للمی سایه سنده اقطار ملکوتده طیران اسرار
لا هوتده سیران و دیار منقولانده سیاحت بحار
معقولانده سیاحت ایدر . و زمان طیروسیر
واوان سیاحت و سیاحتنده موجود
و معدوم واجب و ممکن و محالی مطالعه و ممکنک
جوهره و عرضه جوهرک بسیط و مرکبه
انقاسانی تفکر و بونلردن هر برینک تقسیمانده
نیجه نیجه اجناس و هر جنسک تحتنده نیجه
نیجه انواع و هر بر نوعک ضمننده نیجه نیجه
فصول ملاحظه و هر فصلی اجزاء و اجزاء
اجزایه تقسیم برله بوجز و لری تنويع و هر برینی
اخردن تمیز ایدر هر شئیک اثرینی و مؤثرینی
و درجه تأثر و تأثیرینی ارا و معلول و علتی بولور
و سبب و مسببی کور و لازم و ملزومنی اکلار
و کلی و جزئیسنی بیلور و واحد و کثیرینی
عارف اولور .

انسانک سائر حیوانلدن افضل اولدیغنده شبهه
اولدیغنی کبی بوفضیلت بطش و شدت و قوت
و صولتندن حاصل اولایوب بلکه حقایق
و احوال اشیا بی درک و ادعانه مستعد بر مزیت
نورانیه یه اختصاصندن ایلر و کالیدی محققدر .
اشته انسان استعدادینی یعنی شومزیت مخصوصه
جلیله سنی عقلی - کسند و سنده جمیع معلومات
بتفصیلها و باقسامها اثبات و تحریر قلانان -
برفهرست و یابد فتر اولنجه یه قدر فضائل و کالاته
صرف ایدرک مقصودینه و اصل اولقندن بیسوک
بر سعادت تصور اولنه بیلور می ؟

بوصورتله واصل مقصود اولتر مقدمه جاهل
و ناقص ایکن عالم و کامل ولدقاری مثالو معلم و مکمل
اولور لر و نصیله شمس بتون جهانه حیات بخش
اولور بونارده اینای چندلرینی دریای جهالت
و بحار حیرتن تخلصه چالیشور لر یوقسه زعم
اولدینگی و بعض متحیرینده کورلندیکی کبی
طاغله و یامغاره لره چکمز لر .

بوسعادتك خواصندندر که فنا و تغیردن امین
اوله رق باقی قالور چونکه تصورات کلیه یه اوزل
و تغیر تطرق ایتز .

بوسعادت فی ذاتها نهایت جلالتده اولدینگی
و ابدالاباد و دهر الداهر ین باقی قالدینگی جهنمه
دخی اکل سعادات عدا اولنسه بمجادر .

علمك عزتنه تابع لذتندندر که عزل و نصی
و صاحبندن انفکاکی قابل دکادر و دوامیله برابر
علمه کیمسه مزاحمه ایدمه حتی مناقشه و مناظره
علمه مضرت و یرمز و بالعکس توسع و تزیادینه
باعث اولور .

سائر شیره کانه بونلرک کافه سنده عزل و نصب
و حرمان و مزاحمه و غصب و سرقت کبی مواد
جاری اولور .

مشهور احفك علمسز بولنان هر برعزك
صوکی ذل دردیمسی بردرخه یه قدر بورایه وارر
نفع علم

مطلقا نفع یا جلب منفعت و یا دفع مضرت ایله
حاصل اولدینگی کبی جلب منفعت و دفع مضرت
یادینی و یادیوی اوله جفتندن نفع علمك درت قسمی
اولق لازم کاور .

قسم اول علم ایله جلب اولنان منافع دینیله در که
ایکی نوعدر .

نوع اول نفع حق و نوع ثانی نفع خلقی در .
هر کیمکه - هر نه غرضله اولور ایسه اولسون -
تعلیم و تعلیم ایدر نفع حق و نفع خلقی بی البسه

جلب ایلر .

چونکه الهدن بشقه برشی ایچون طلب اولنان
علمك دخی الله ایچون اوله جفنی بر حدیث شریفده
کوردیکمز کبی براوزون حدیث شریفده
« علمی الله ایچون تعلیم خشیتدر » بیورلدی که
نفع حق یه اشارتدر و ینه بو حدیثده « علمی
بیلیمانه تعلیم صدقه در » واقع اولدی که نفع
خلق یه دلالتدر .

قسم ثانی علمله جلب اولنان منافع دنیویله در که
بوده ایکی نوعدر .

نوع اول وجدانی و ذوقی و نوع ثانی و جاهی
ور تی در .

نوع اول یعنی وجدانی و ذوقی منفعت دنیویله
یاراحت طریقله و یا استیلا صورتیله حاصل
اولور .

راحت طریقله حاصل اولان وجدانی و ذوقی
منفعت یا نفسی مکدر و محزون آیدن زحمت و مشقتك
وجودندن و یا الفت و انیتله نفسی مسرور
و ممنون آیدن برشك فقدانندن صکره تحصیل
ایدر و بونلرده یا خارجی یا ذاتی اولور .

بناء علیه راحت طریقله حاصل اولان وجدانی
و ذوقی منفعت درت درلو اولق اقتضا ایدر .

اشته انك ایچون سالف البیان اوزون حدیث
شریفده برنجیدینه اشاره « علم و وحشته انیسدر »
بیورلشدر چونکه انسان تقدیر مضطرب اولسه
مجرد علم ایله الفت و اندیتی سایه سنده هر درلو
و حقی قراموش ایدرده ذوق و صفاده بوانور
ایکنجیدینه اشاره « علم غربته صاحبدر »

واقع اولشدر زیرا انسان رضا سیمله اولیوبنده
برسب ملجی ایله مثلا وطنندن طرد و تبعید
اولنهرق اغتراب ایتسه وطن و اهل و عیال
و اولاد و اموالك فقدانندن طولایی طبیعی
منکسر و محزون اولان قلبینی انجق علم سایه سنده